

บทที่ 8

โครงสร้างตลาดกับการกำหนดราคาสินค้า และปริมาณการผลิต

หัวข้อที่ศึกษา

- 1. โครงสร้างตลาด
- 2. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์
- 3. ตลาดผูกขาด
- 4. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด
- 5. ตลาดผู้ขายน้อยราย
- 6. ประสิทธิภาพและค่าสัมประสิทธิ์ของกลไกราคา

1. โครงสร้างตลาด

ตลาด (Market) ในทางเศรษฐศาสตร์ คือการที่กลุ่มผู้ซื้อและกลุ่มผู้ขายสามารถแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการกันได้ อาจจะมีสถานที่หรือไม่มีสถานที่ก็ได้

ตลาดสามารถจำแนกได้ดังนี้

- (1) ตามชนิดของสินค้า (ตลาดสินค้าอุปโภคบริโภค, ตลาดปัจจัยการผลิต, ตลาดเงินและตลาดทุน)
- (2) ตามการดำเนินการของผู้ขาย (ตลาดขายส่ง, ตลาดขายปลีก)
- (3) ตามกลุ่มผู้ซื้อ (ตลาดผู้บริโภค, ตลาดผู้ผลิต, ตลาดรัฐบาล, ตลาดระหว่างประเทศ)

1. โครงสร้างตลาด

(4) ตามลักษณะสินค้าที่ผลิต (สินค้าเกษตร, สินค้าอุตสาหกรรม, ภาควิบริการ)

(5) จำแนกตามลักษณะการแข่งขัน

- ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (Perfect Competition Market)
- ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfect Competition

Market)

- ตลาดผูกขาด (Monopoly Market)
- ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition Market)
- ตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly Market)

2. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (Perfect Competition Market) คือตลาดที่มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ ซึ่งราคาขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานอย่างแท้จริง

ลักษณะของตลาดแข่งขันสมบูรณ์

(1) มีผู้ซื้อและผู้ขายมีจำนวนมาก (Many Buyers and Sellers)
(2) สินค้าที่ซื้อขามีลักษณะเหมือนกันทุกประการในสายตาผู้ซื้อ (Homogenous Product)

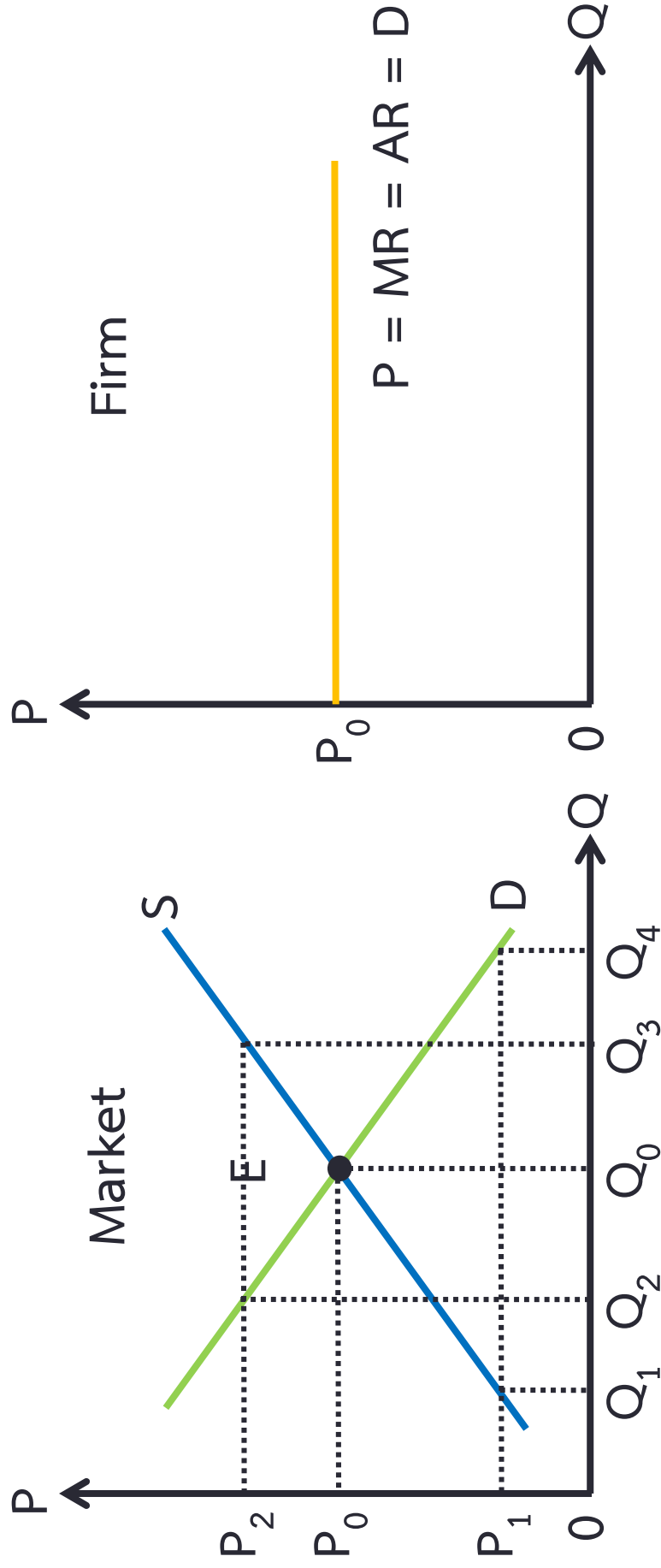
(3) การเข้าหรือออกจากอุตสาหกรรมตลอดจนการโยกย้ายปัจจัยการผลิตทำได้อย่างเสรี (Free Entry and Perfect Mobility)

(4) ผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายรับรู้ข้อมูลข่าวสารรวมไปถึงสภาพการณ์ของตลาดเป็นอย่างดี (Perfect Knowledge of Market Condition)

2. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์

เส้นอุปสงค์และเส้นรายได้ส่วนเพิ่มในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ จะเป็นเส้นตรงขนาด

แกนนอน

$$AR = \frac{TR}{Q} = \frac{P \times Q}{Q} = P$$

$$MR = \frac{\Delta TR}{\Delta Q} = \frac{\Delta(P \times Q)}{\Delta Q} = \frac{\Delta P \times \Delta Q}{\Delta Q} = \Delta P = P$$

2. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์

การกำหนดราคาและปริมาณในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ในระยะสั้น
จุดผลิตที่เหมาะสมหรือดุลยภาพของตลาดหรือธุรกิจจะได้รับกำไรสูงสุด
คือจุดที่

$$\text{รายรับส่วนเพิ่ม (MR)} = \text{ต้นทุนส่วนเพิ่ม (MC)}$$

ในขณะที่ต้นทุนส่วนเพิ่มกำลังเพิ่มขึ้นหรือรายรับที่ได้จากการผลิตสินค้า
นั้นเพิ่มขึ้นหน่วยมีค่าเท่ากับต้นทุนที่ใช้ในการผลิตสินค้านั้นเพิ่มขึ้นหนึ่ง
หน่วย

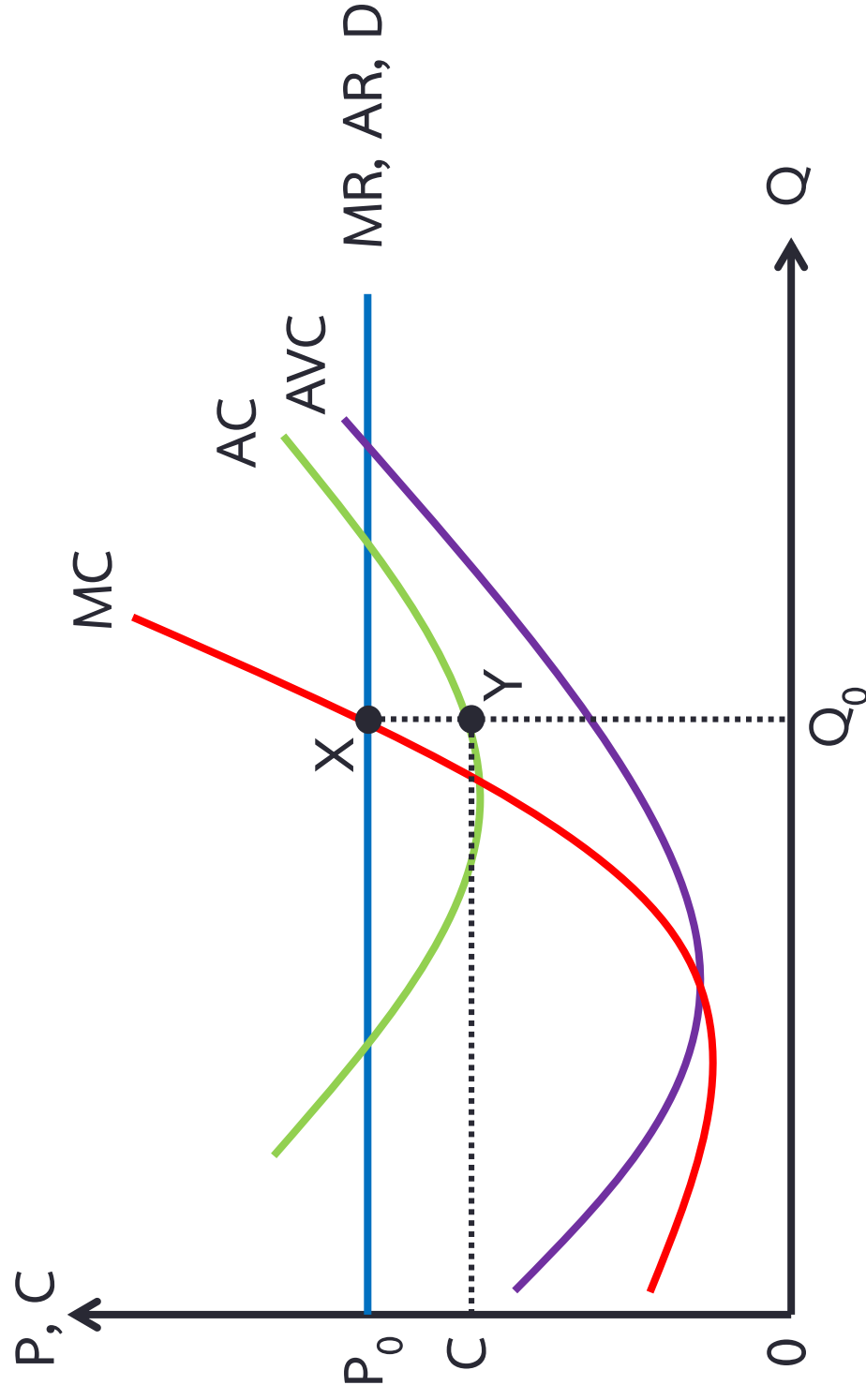
2. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ตารางที่ 1 การจำหน่ายสินค้าของธุรกิจแห่งหนึ่งในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

Q	P	TR	MR	TC	AC	AVC	MC	π
0	10	0	-	15	-	0	-	(15)
1	10	10	10	18	18	3	3	(8)
2	10	20	10	22	11	3.5	4	(2)
3	10	30	10	27	9	3	5	(3)
4	10	40	10	33	8.25	4.5	6	7
5	10	50	10	40	8	5	7	10
6	10	60	10	47	7.83	5.33	7	12
7	10	70	10	57	8.14	6	10	13
8	10	80	10	69	8.63	6.75	12	11
9	10	90	10	81	9	7.33	12	9

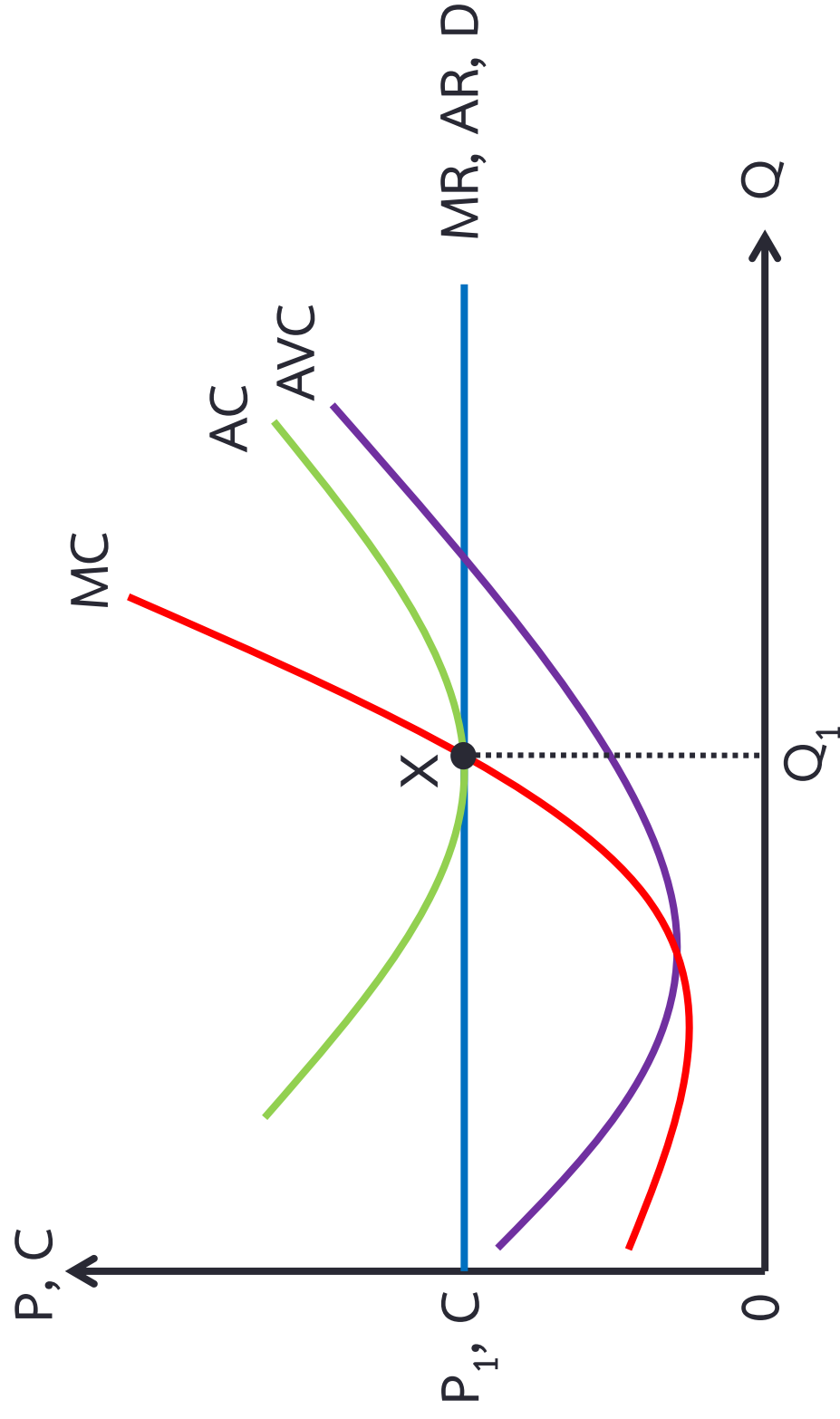
2. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์

การกำหนดราคาและปริมาณในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ในระยะสั้น กรณี
ผู้ผลิตได้กำไรเกินปกติ

2. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์

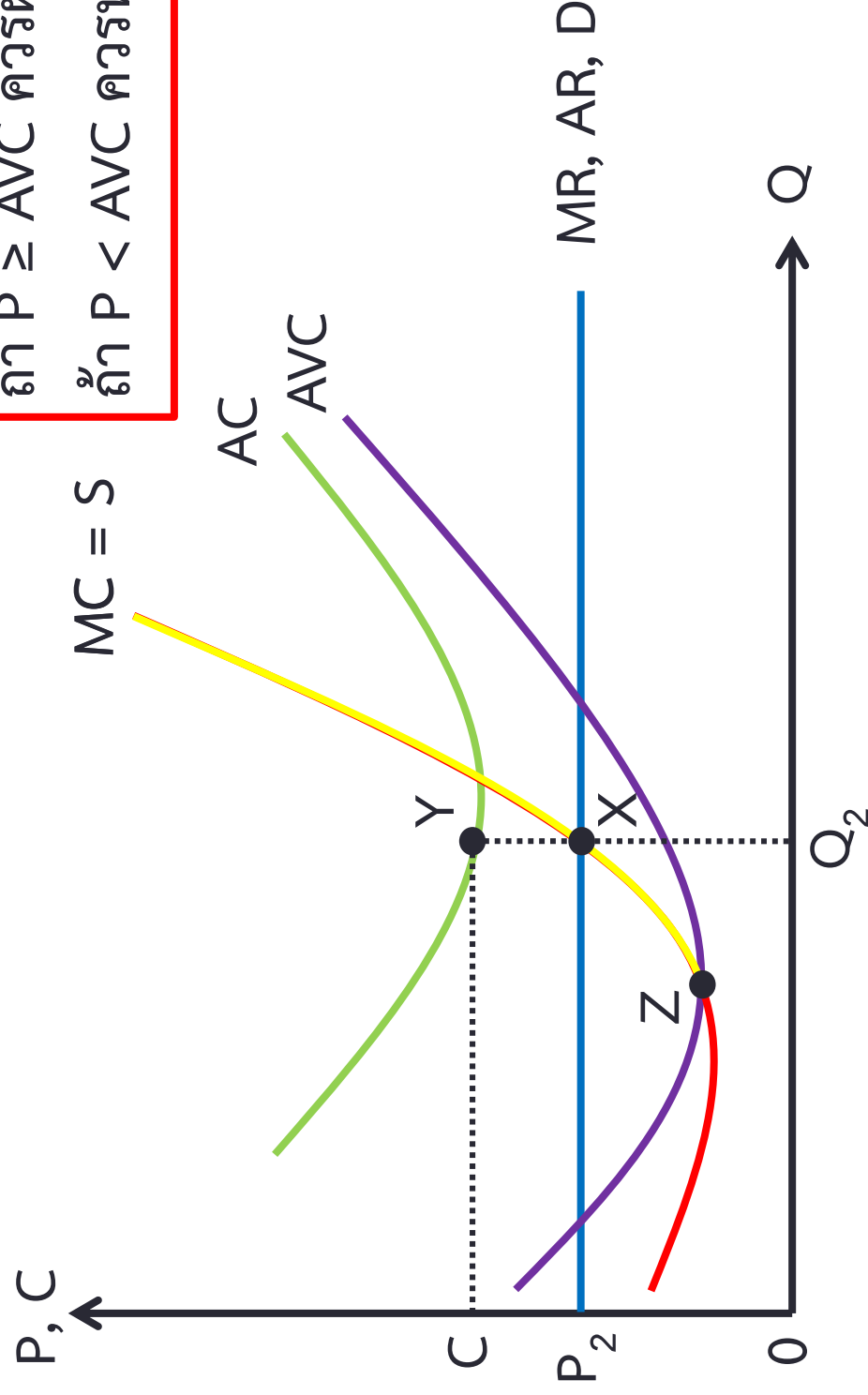
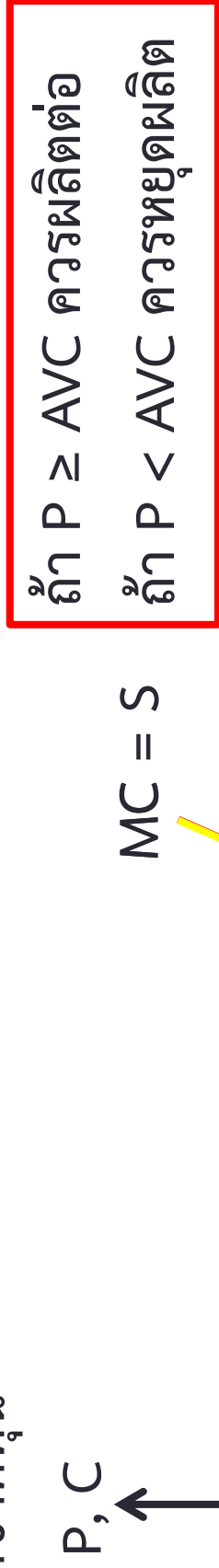
การกำหนดราคาและปริมาณในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ในระยะสั้น กรณี
ผู้ผลิตได้กำไรปกติ

2. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์

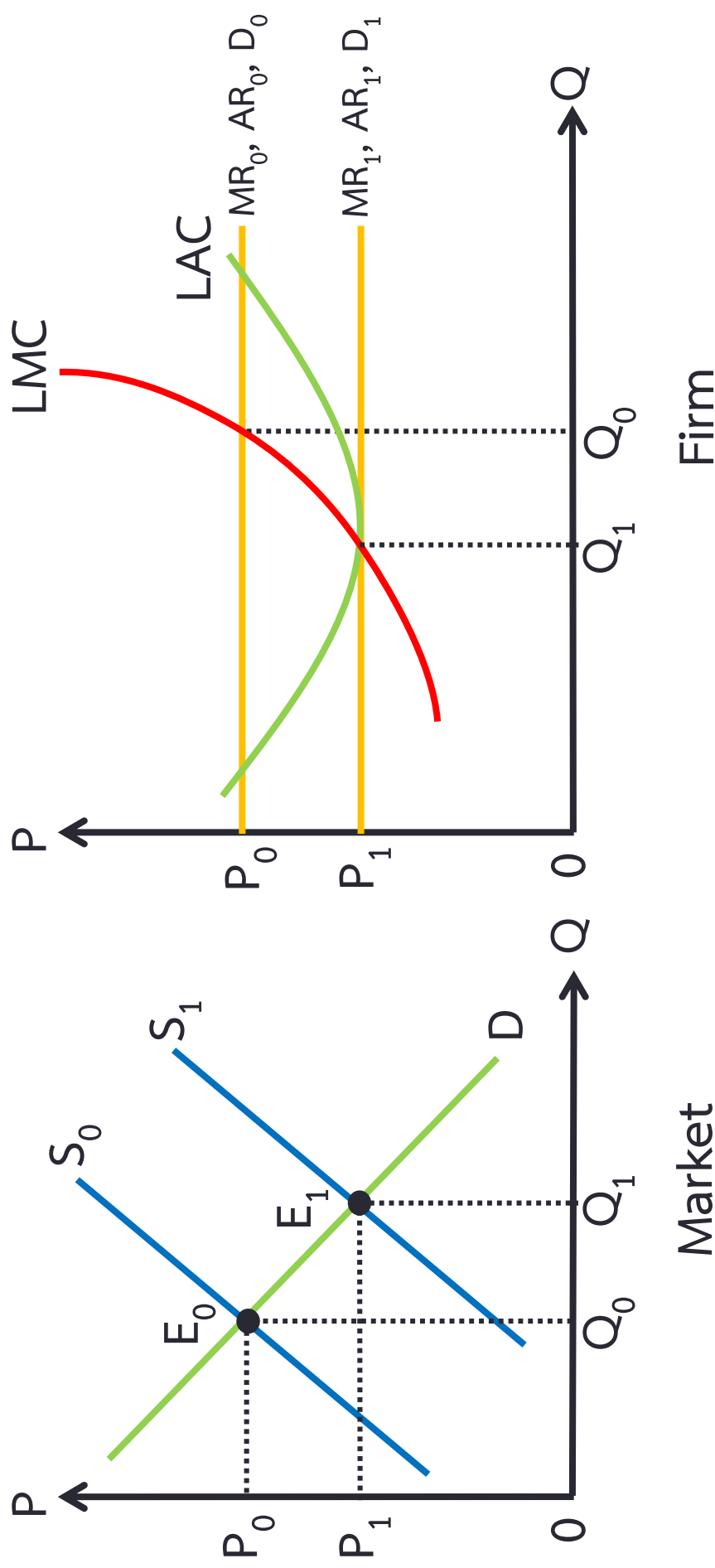
การกำหนดราคาและปริมาณในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ในระยะสั้น กรณี

ผู้ผลิตขาดทุน

2. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์

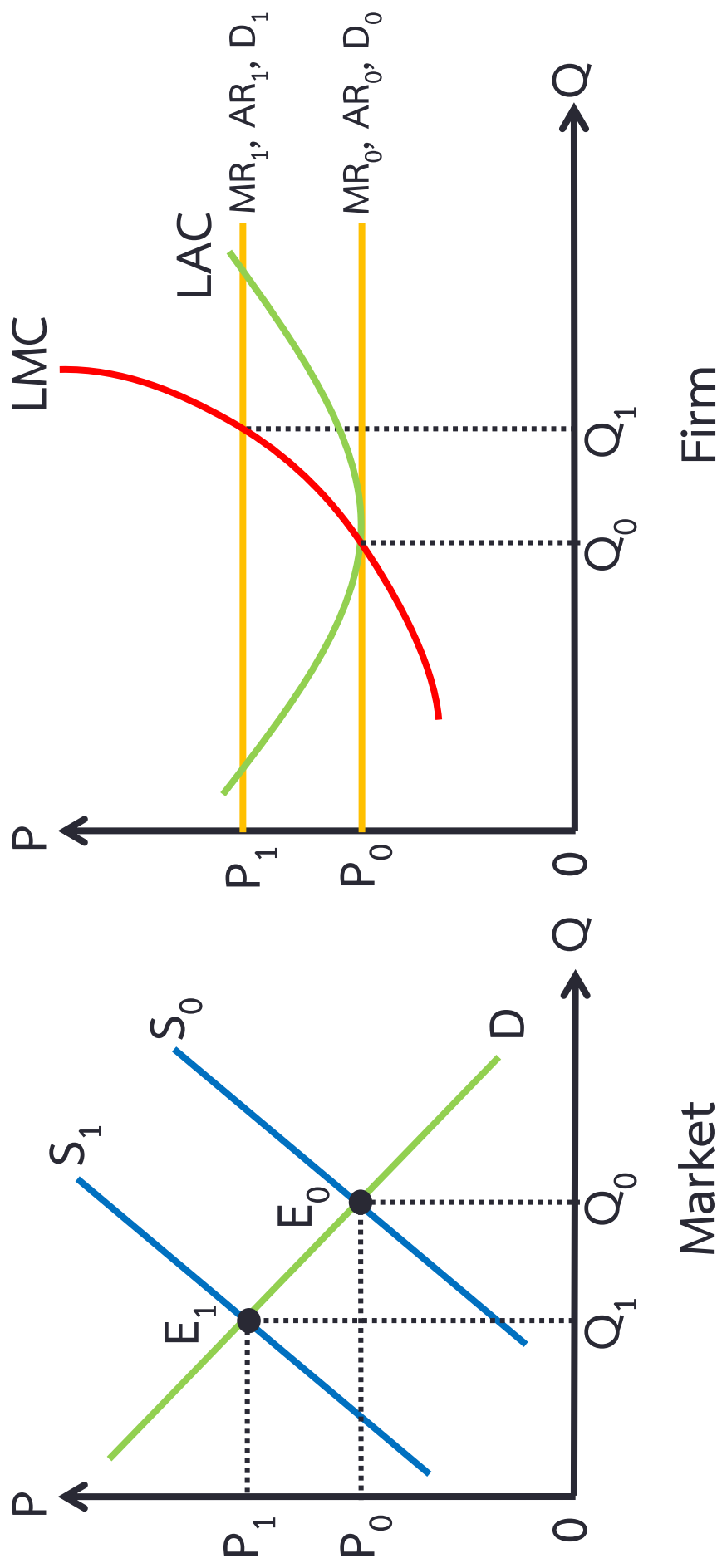
การกำหนดราคาและปริมาณในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ในระยะยาว กรณี
ผู้ผลิตได้กำไรเกินปกติ

2. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์

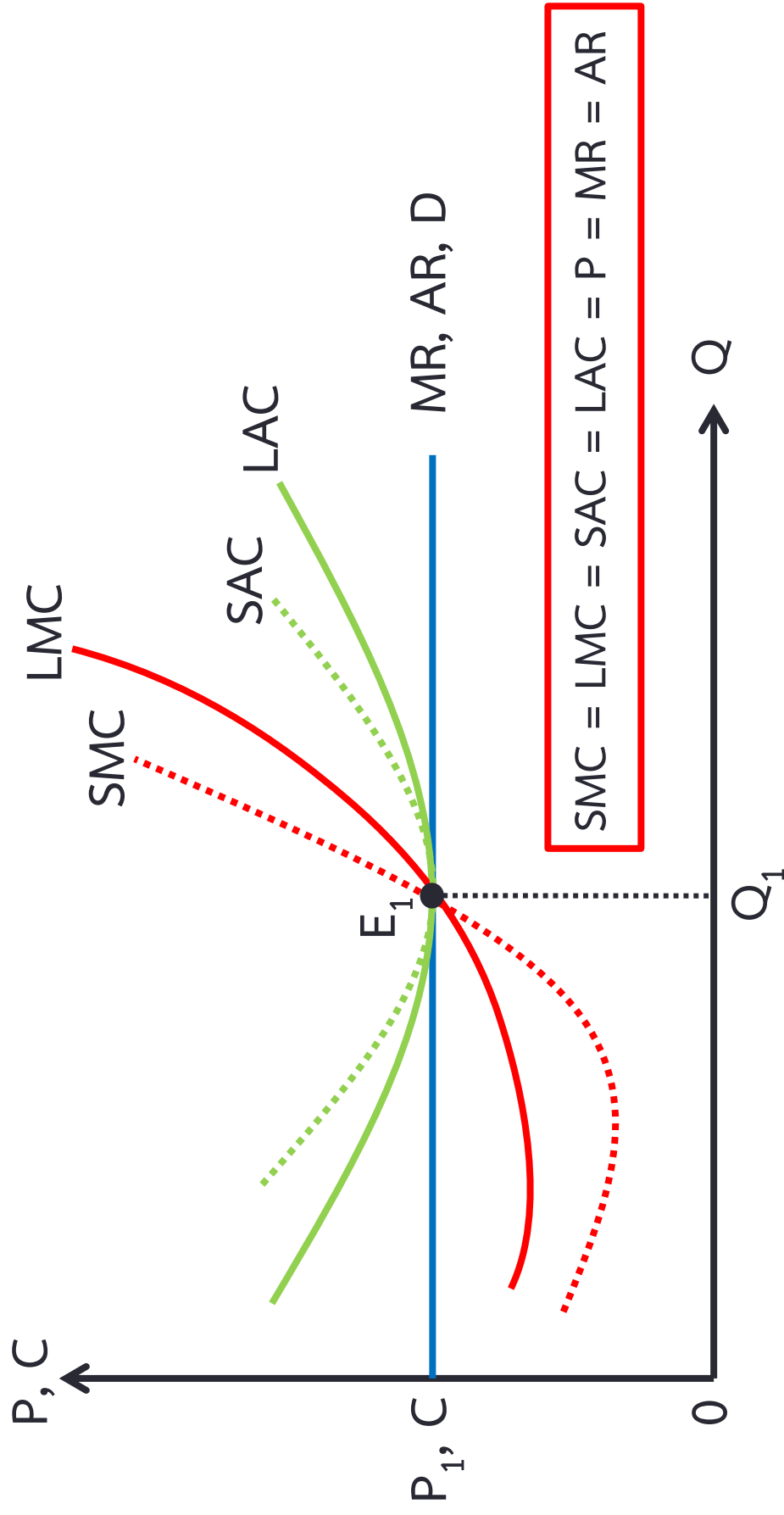
การกำหนดราคาและปริมาณในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ในระยะยาว กรณี

ผู้ผลิตขาดทุน

2. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์

การกำหนดราคาและปริมาณในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ในระยะยาว ผู้ผลิตจะได้กำไรปกติเท่านั้น และจะต้องมีขนาดโรงงานที่ต้นทุนต่ำสุด ($LAC_{\min}$)

3. ตลาดผูกขาด

ตลาดผูกขาด (Monopoly Market) คือตลาดที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับตลาดแข่งขันสมบูรณ์

ลักษณะของตลาดผูกขาด

- (1) มีผู้ขายเพียงรายเดียว (One Seller)
- (2) มีผู้ซื้อจำนวนมาก (Many Buyers)
- (3) สินค้าที่ผลิตมีลักษณะเฉพาะและไม่มีสินค้าชนิดใดมาทดแทนได้

(Niche Product)

- (4) ผู้ผลิตรายใหม่ไม่สามารถเข้ามาแข่งขันในอุตสาหกรรมได้

สาเหตุในการผูกขาด

- (1) ด้านการซื้อปัจจัยการผลิต
- (2) ด้านกฎหมาย
- (3) ด้านเงินทุน
- (4) ด้านเทคโนโลยี

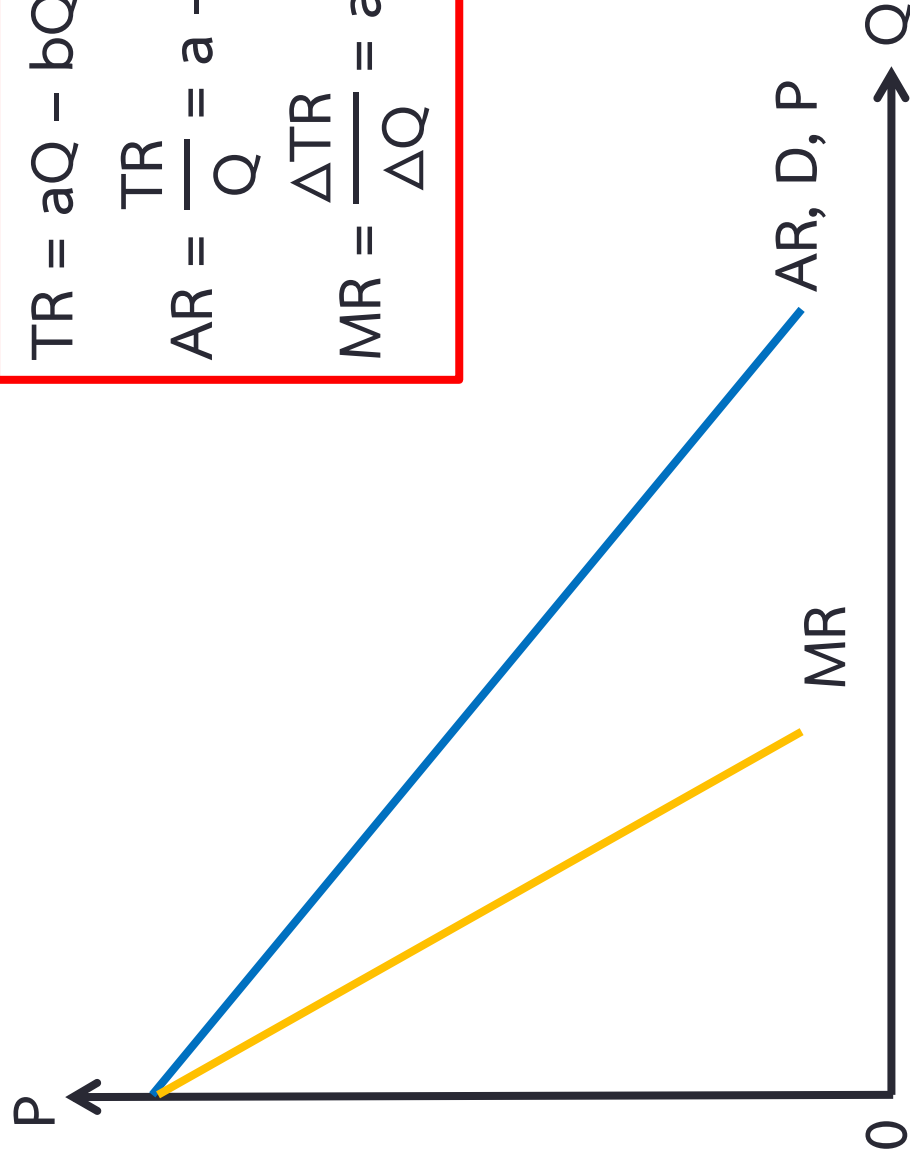
3. ตลาดผูกขาด

ตารางที่ 2 อุปสงค์และรายรับของผู้ผลิตในตลาดผูกขาด

Q	P	TR	AR	MR
1	25	25	25	
2	24	48	24	
3	23	69	23	
4	22	88	22	
5	21	105	21	
6	20	120	20	
7	19	133	19	
8	18	144	18	
9	17	153	17	

3. ตลาดผูกขาด

เส้นอุปสงค์และเส้นรายรับส่วนเพิ่มในตลาดผูกขาด จะเป็นเส้นที่ลาดลง
จากซ้ายไปขวา

$$TR = aQ - bQ^2$$

$$AR = \frac{TR}{Q} = a - bQ = P$$

$$MR = \frac{\Delta TR}{\Delta Q} = a - 2bQ$$

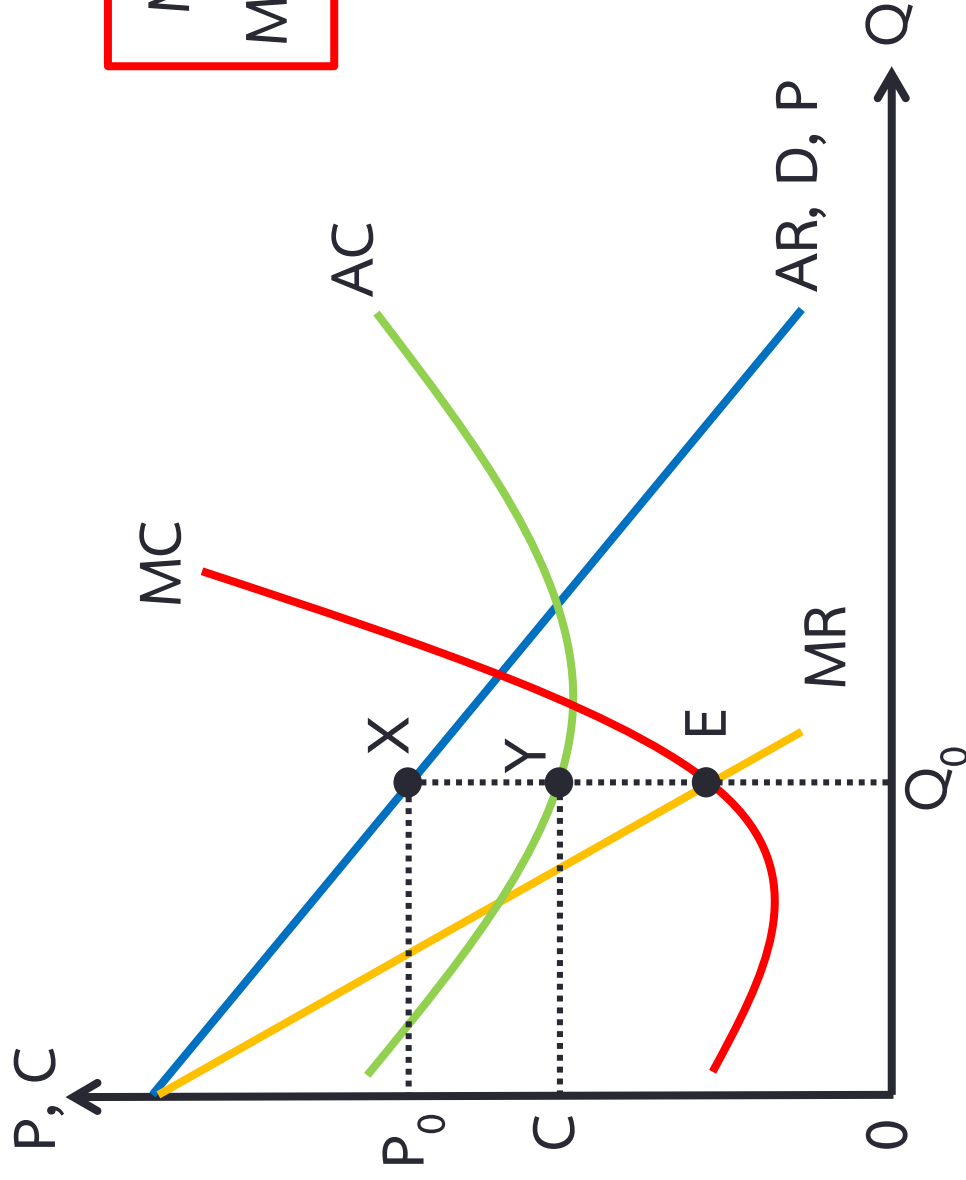
3. ตลาดผูกขาด

ตลาดผูกขาด (Monopoly Market) ในระยะสั้นผู้ผูกขาดอาจจะได้กำไรเกินปกติ หรือกำไรปกติ หรือขาดทุนก็ได้ แต่การขาดทุนจะต้องไม่เกินกว่าต้นทุนคงที่รวม ($P > AVC$) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณอุปสงค์ และลักษณะของเส้นต้นทุนของหน่วยธุรกิจ

กรณีที่ผู้ผูกขาดตั้งราคาสินค้าสูงเกินไปอันเนื่องมาจากการประหยัดต่อขนาดการผลิต ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยลดลง รัฐบาลมักจะเข้ามาควบคุมเพื่อให้ผู้บริโภคเดือดร้อน

3. ตลาดผูกขาด

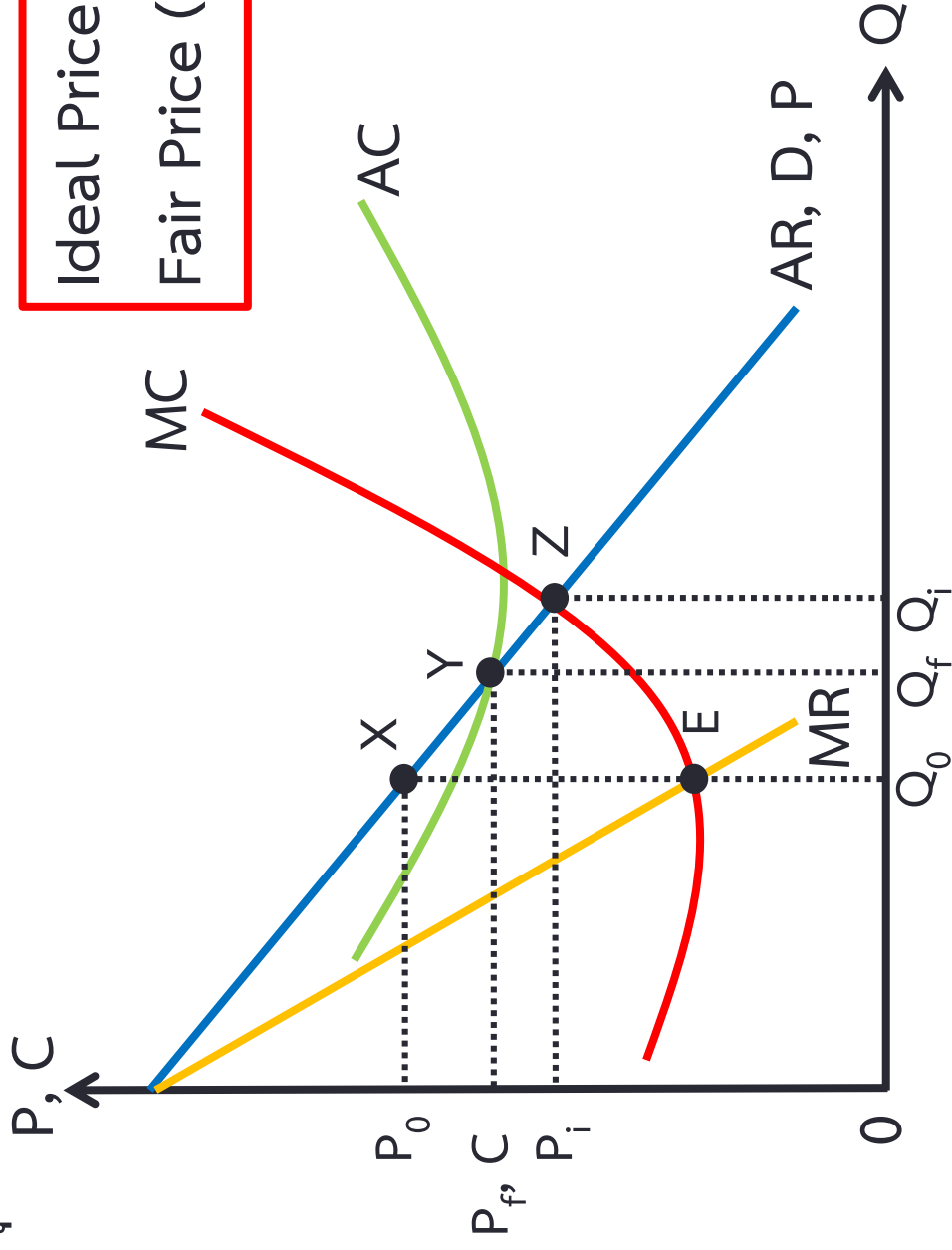
การกำหนดราคาและปริมาณในตลาดผูกขาดในระยะสั้น การที่ผู้ผลิตได้กำไรเกินปกติ

3. ตลาดผูกขาด

การกำหนดราคาและปริมาณในตลาดผูกขาดในระยะสั้น กรณีรัฐบาล

ควบคุม

Ideal Price (P_i) คือ $AR = MC$
Fair Price (P_f) คือ $AR = AC$

3. ตลาดผูกขาด

กรณีที่รัฐบาลเข้ามาควบคุม ผู้ผูกขาดต้องการกำไรสูงสุดจะผลิตที่จุด E คือ $MR = MC$ ที่ราคา P_0 และปริมาณ Q_0

หากต้องการขายในราคายุติธรรม คือจุด Z ($AR = AC$) ที่ราคา P_f และปริมาณ Q_f

แต่ถ้าต้องการขายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร คือจุด Y ($AR = MC$) ที่ราคา P_i และปริมาณ Q_i

ดังนั้น ถ้าขายในราคายุติธรรม ผู้ผลิตจะได้รับเพียงกำไรปกติเท่านั้น ซึ่งไม่สามารถขยายการผลิตในระยะยาวได้ รัฐบาลจะต้องเข้ามาให้เงินอุดหนุนหรือชดเชยในส่วนที่ขาดทุนกรณีตั้งราคาขายในอุดมคติ

3. ตลาดผูกขาด

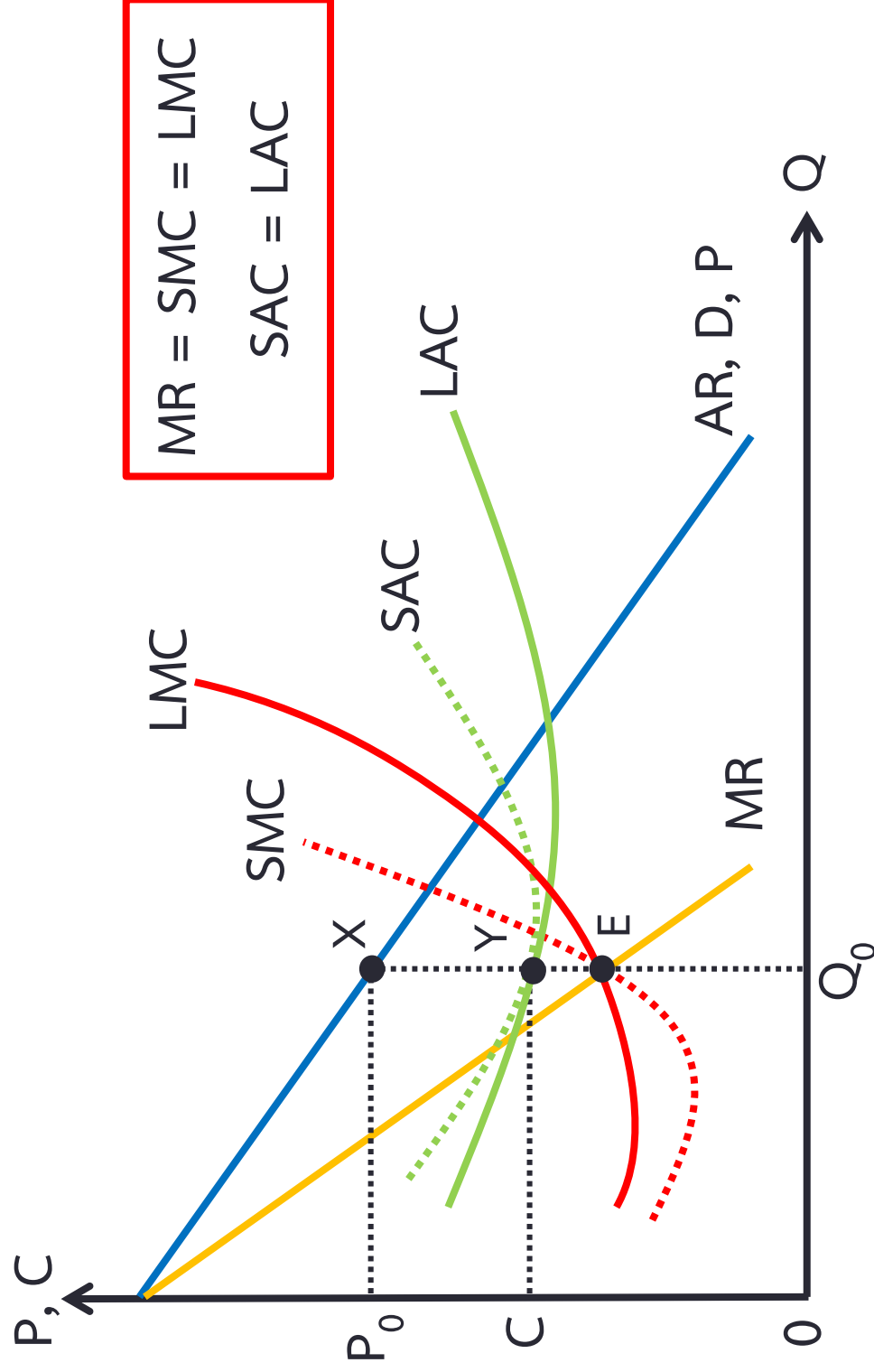
ตลาดผูกขาด (Monopoly Market) ในระยะยาวผู้ผูกขาดจะ
ได้รับกำไรเกินปกติ เนื่องจากการผลิตในระยะยาวสามารถปรับเปลี่ยน
ขนาดของโรงงาน และกีดกันผู้ผลิตรายใหม่ที่เข้าสู่ตลาดได้ แต่กำไรจะ
มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะของอุปสงค์และต้นทุนที่ผู้ผูกขาดเผชิญ
อยู่

ดุลยภาพในระยะยาว

ผู้ผูกขาดจะไม่ผลิตที่ LAC_{min} และ/หรือ SAC_{min}

3. ตลาดผูกขาด

การกำหนดราคาและปริมาณในตลาดผูกขาดในระยะยาว ผู้ผลิตจะ
ได้รับกำไรเกินปกติ

4. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

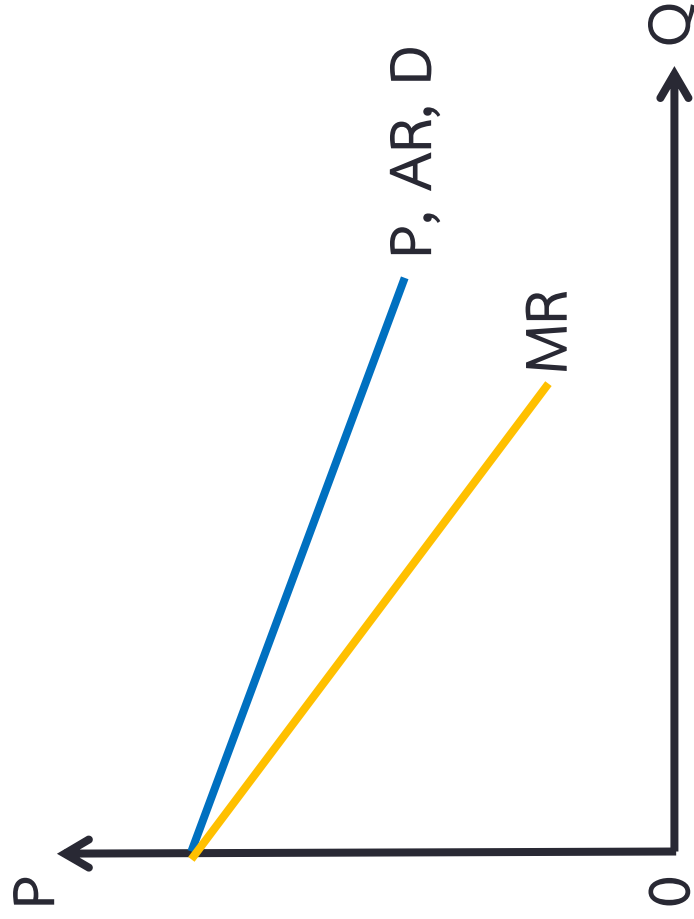
ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดหรือตลาดผู้ขายมากมาย (Monopolistic Competition Market) คือตลาดที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างตลาดผูกขาดและตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ซึ่งเป็นตลาดที่ใกล้เคียงตลาดในความเป็นจริงมากที่สุด

ลักษณะของตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

- (1) มีผู้ขายจำนวนมาก (Many Sellers)
- (2) สินค้าที่ผลิตมีลักษณะแตกต่างกัน แต่สามารถใช้ทดแทนกันได้ (Differentiated Product)
- (3) การเข้าหรือออกจากอุตสาหกรรมทำได้อย่างเสรี (Free Entry)

4. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

เส้นอุปสงค์และเส้นรายรับส่วนเพิ่มในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด เส้นอุปสงค์จะเป็นเส้นที่ลาดลงจากซ้ายมาทางขวาเช่นเดียวกับตลาดผูกขาด แต่ลักษณะของเส้นจะลาดกว่า

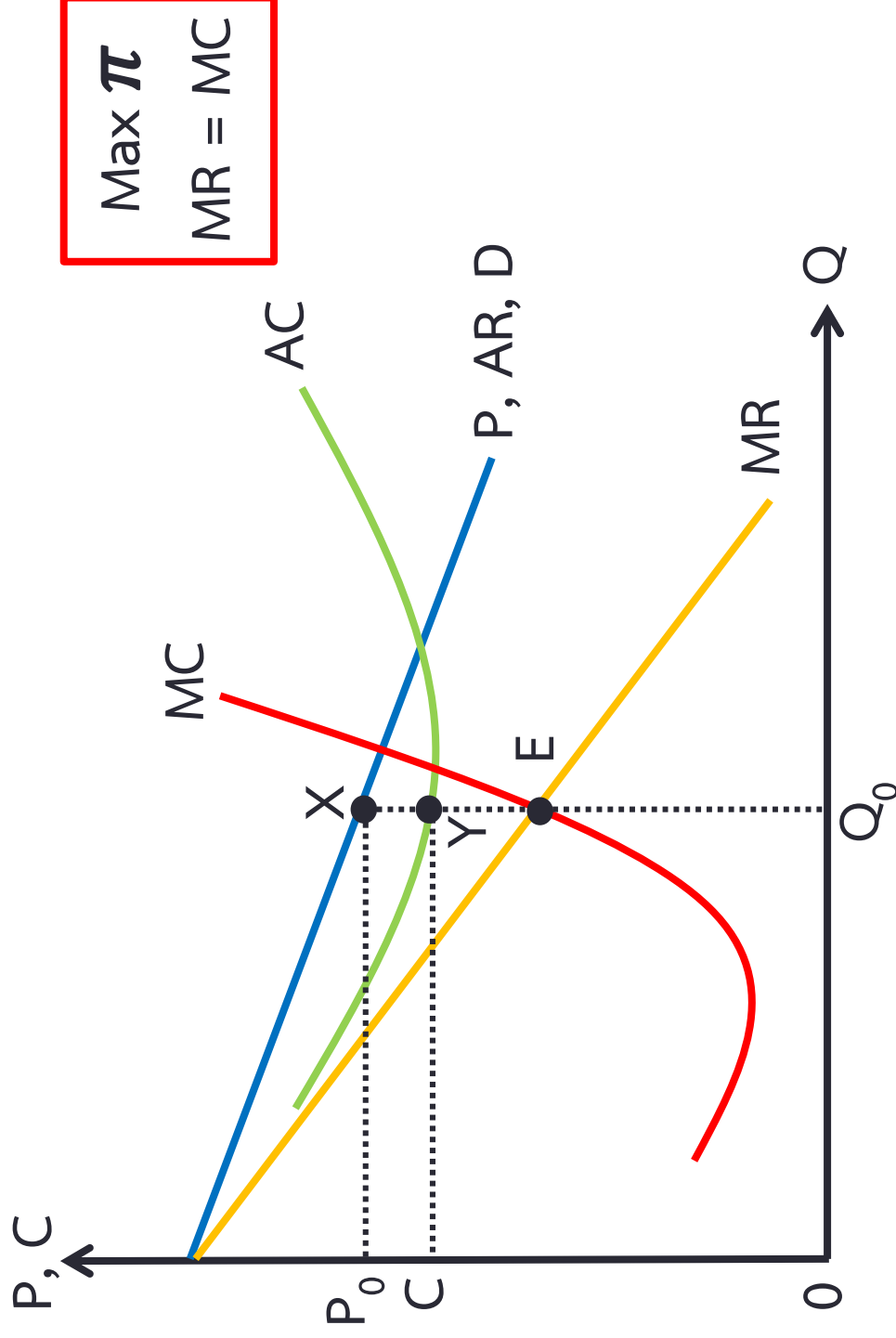
4. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition หรือตลาดทุนได้) ในระยะสั้นผู้ผลิตอาจจะได้รับกำไรเกินปกติ หรือกำไรปกติ หรือขาดทุนก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณอุปสงค์ และลักษณะของเส้นต้นทุนของหน่วยธุรกิจ

กรณีที่ผู้ผลิตขาดทุนจะยังคงผลิตต่อไปเหมือนกันกับตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ยกเว้น ถ้า $P < AVC$ ผู้ผลิตก็จะออกจากตลาด

4. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

การกำหนดราคาและปริมาณในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดในระยะสั้น
กรณีผู้ผลิตได้กำไรเกินปกติ

4. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition Market) ในระยะยาวผู้ผลิตจะได้รับเพียงแต่กำไรปกติเท่านั้น เนื่องมาจาก

1. กรณีผู้ผลิตที่ประสบกับการขาดทุนก็จะออกจากตลาดไป ส่วนแบ่งตลาดของหน่วยธุรกิจที่เหลือจะสูงขึ้น

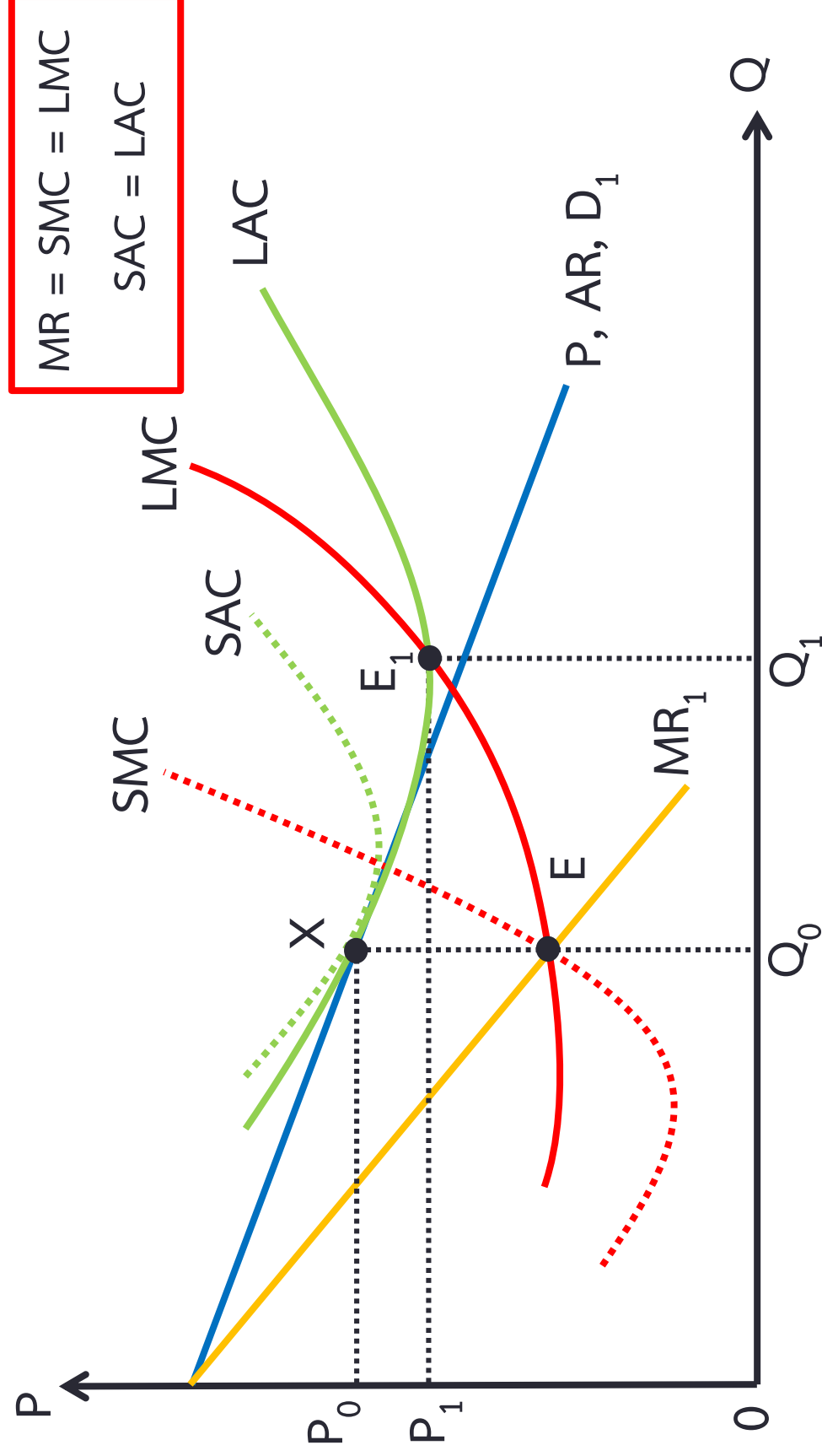
2. กรณีผู้ผลิตในตลาดได้รับกำไรเกินปกติ จะเป็นการดึงดูดหน่วยธุรกิจใหม่ๆ เข้ามาสู่อุตสาหกรรม

จึงทำให้เส้นอุปสงค์ของตลาดในระยะยาวมีความยืดหยุ่นมากกว่าในระยะสั้น

ในระยะยาวผู้ผลิตไม่ได้ใช้ขนาดโรงงานที่มีต้นทุนต่ำสุด (LAC_{min}) และไม่ได้ผลิตในจำนวนที่ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยของโรงงานที่ใช้ยู่มีค่าต่ำสุด (SAC_{min}) ซึ่งต่างกับกรณีของผู้ผลิตในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

4. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด

การกำหนดราคาและปริมาณในตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดในระยะยาว
ผู้ผลิตจะได้กำไรเท่าไร

5. ตลาดผู้ขายน้อยราย

ตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly Market) คือตลาดที่อยู่ระหว่างตลาดผูกขาดกับตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด โดยจะมีลักษณะคล้ายกับตลาดผูกขาดมากกว่า

ลักษณะของตลาดผู้ขายน้อยราย

(1) มีผู้ขายจำนวนน้อยราย ซึ่งมีผู้ผลิตเพียงไม่กี่รายที่ครอบครองส่วนแบ่งทางการตลาดส่วนใหญ่ และการดำเนินของผู้ผลิตรายใดรายหนึ่งจะส่งกระทบต่อผู้ผลิตรายอื่นในตลาด กรณีมีผู้ขายเพียง 2 รายจะเรียกว่า Duopoly

(2) สินค้าที่ผลิตจะมีลักษณะเหมือนกันหรือแตกต่างกันก็ได้ แต่สามารถใช้ทดแทนกันได้

- กรณีสินค้าที่มีลักษณะเหมือนกันทุกประการจะเรียกตลาดนี้ว่า Pure Oligopoly อาทิ น้ำมัน, น้ำตาล, ซีเมนต์

5. ตลาดผู้ขายน้อยราย

- กรณีสินค้ามีลักษณะแตกต่างกันจะเรียกตลาดนี้ว่า Differentiated Oligopoly อาทิ รถยนต์, เบียร์, น้ํ้าอัดลม
- (3) การเข้าหรือออกจากอุตสาหกรรมทำได้ยาก เนื่องจาก
 - ข้อจำกัดด้านเงินทุน ตลอดจนใช้ปัจจัยการผลิตเฉพาะด้าน
 - ข้อจำกัดด้านกฎหมาย ได้รับใบอนุญาตในการผลิตสินค้าบางประเภท หรือได้รับสัมปทานจากภาครัฐ
 - ผู้ผลิตเดิมที่ครองส่วนแบ่งทางการตลาดอยู่ เป็นผู้ครอบครองปัจจัยการผลิตที่จำเป็นในการผลิต หรือได้รับความจรรักษ์จากลูกค้า

5. ตลาดผู้ขายน้อยราย

เส้นอุปสงค์และเส้นรายรับส่วนเพิ่มในตลาดผู้ขายน้อยราย เส้นอุปสงค์จะเป็นเส้นที่ลาดลงจากซ้ายมาทางขวา

ความชันจะน้อยกว่าตลาดผูกขาด แต่มากกว่าตลาดกึ่งแข่งขันกึ่ง

ผูกขาด

